

HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNE YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINING AWARENESS LEVELS OF STUDENT AT FACULTY OF LAW ABOUT CHILD ABUSE AND NEGLECT

Çiğdem AYTEKİN¹ Minela DULIC² Zeynep PULAT³

Başvuru Tarihi: 04.05.2021 Yayına Kabul Tarihi: 12.10.2021 DOI: 10.21764/maeuefd.932578

(Araştırma Makalesi)

Özet: Çocuk ihmal ve istismarı (Çİİ), dünya çapında ciddi ve yaygın bir sorun olup; çocuğa yönelik her türlü zarar verici davranışı kapsayan, çocuk üzerinde ciddi olumsuz etkileri olan, etkileri yetişkinliğe kadar uzanan kötü bir muameledir. Özellikle çocukların mağdur olduğu, yargıya yansımış durumlarda adalet çalışanlarının istismar ve ihmal durumuna yönelik risk faktörleri ile bunların çocuk üzerindeki etkilerinin farkında olması, çocuğun içinde bulunduğu durumu daha doğru değerlendirmelerini, buna bağlı olarak hukuksal bağlamla birlikte çocuk için en doğru kararları vermelerini sağlayacaktır. Bu düşünceden yola çıkılarak çalışmada, yargıç/hâkim, savcı veya avukat adayları olarak hukuk fakültesi öğrencilerinin Çİİ'ye yönelik farkındalıkları hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmış olup toplam 269 öğrenci gönüllü olarak çalışmaya katılmıştır. Veriler *Demografik Bilgi Formu, Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği* ile toplanmış, verilerin analizinde ise bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin Çİİ'ye yönelik farkındalık düzeylerinin orta düzeyde olduğu; kızların puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı derecede erkek öğrencilerden yüksek olduğu; puan ortalamalarının sınıf düzeyi ve Çİİ'ye yönelik ders alma durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmadığı görülmüştür. Hukuk fakültesi öğrencilerinin Çİİ'ye yönelik farkındalıklarının yeterli düzeyde olmadığı, eğitimleri sırasında zorunlu ders içerikleriyle ve mezuniyet sonrası hizmet içi eğitimlerle desteklenmelerinin önemli olacağı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: *çocuk istismarı, çocuk ihmali, hukuk öğrencileri, farkındalık*

Abstract: Child neglect and abuse is a maltreatment that includes all kinds of harmful behavior towards the child, has serious negative effects on the child and its effects extend to adulthood. Especially in cases where children are victims and if a justice situation appears, justice workers should be aware of the risk factors of abuse and negligence and their consequences for the child. It is necessary to evaluate the situation more accurately and according to this, with the legal context enable the implementation of the process by making the most accurate decisions for the child. Based on this idea, it was aimed to obtain information about the awareness of law faculty students regarding child neglect and abuse as judge, prosecutor or lawyer candidates. Quantitative descriptive method was used at the study and 269 student attended. Data were collected with the *Demographic Information Form, Scale of Identifying the Symptoms and Risks of Child Abuse and Neglect*. Independent Samples t Test and Variance Analysis (one-way Anova) were used in data analysis. According to the results; law faculty students' awareness of child neglect and abuse is at a medium level; the main scores of the female students were statistically significantly higher than the male students; it was observed that the main scores do not significantly differ according to grade level and level of taken course about child neglect and abuse. It can be said that law faculty students' awareness of child neglect and abuse is not at a sufficient level.

Keywords: *child abuse, child neglect, law students, awareness*

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, e-posta: cgdmc@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2967-6456

² Çocuk Gelişimci, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gelişim Nörolojisi, Pediatrik Temel Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, e-posta: minela_djulic@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7798-2979

³ Çocuk Gelişimci, Gökkuşluğu Özel Eğitim Merkezi, e-posta: 44zynpplt@gmail.com, ORCID:0000-0002-7326-0191

Giriş

Çocuğa karşı kötü muamele, 18 yaşın altındaki çocuklara karşı ebeveynleri, bakım verenler veya çocuğun gözetiminden sorumlu diğer bireyler (öğretmenler, kurs eğitmenleri, vb.) tarafından uygulanan çocuk için zarar verici, zarar verme potansiyeli olan veya zarar verici bir tehdit içeren her türlü istismar ve ihmal davranışı olarak tanımlanabilir (Fortson, Klevens, Merrick, Gilbert, & Alexander, 2016). Çocuk istismarı ve ihmalinin (Çİİ) yaygınlık oranı oldukça yüksektir. 2015 yılında ulusal çapta yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, United States’de her yedi çocuktan en az birinin çocuk istismarı ve/veya ihmaline maruz kaldığı rapor edilmiştir (Fortson ve diğ., 2016). Türkiye İstatistik Kurumunun (TUİK) 2020 yılında yayınladığı “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019” raporuna göre ise, çocukların güvenlik birimine en çok mağdur olarak geldiği (%46,1) bildirilmiştir (TUİK, 2020). Bu bilgi, ülkemizdeki çocukların resmi verilere göre, büyük oranda kötü muameleye maruz kaldığının bir göstergesidir.

Çocuğa karşı kötü muamele fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal başlıkları altında tanımlanabilir. Fiziksel istismar, çocuğa karşı vurma, tekmeleme, sarsma, yakma veya diğer güç göstergesi sayılacak davranışlarda bulunmayı kapsamaktadır. Cinsel istismar, çocuğun cinsel bir eyleme teşvik edilmesi veya zorlanması olarak tanımlanabilir. Duygusal istismar, çocuğun duygusal iyi oluşuna veya kendine verdiği değere zarar verici her türlü davranışı ifade etmektedir. İhmal ise barınma, yeme, giyinme, eğitim, tıbbi bakım, sevgi gibi çocuğun temel fiziksel ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmaması olarak ifade edilebilir (Fortson ve diğ., 2016).

Çocuk istismarı ırk, din, kültür, sosyoekonomik statü fark etmeksizin çocukları etkileyen dünya çapında yaygın ve ciddi bir konudur (Chan, Cheng, Lin, Ma, Mark, Yan, Yim, Yim, & Ho, 2020; Lee & Kim, 2018). Çİİ, ölümlerle sonuçlanabilen önemli bir sosyal refah problemi ve halk sağlığı sorunudur (Acehan, Bilen, Ay, Gülen, Avcı, & İçme, 2013; Clement, Berube & Chamberland, 2016; Pinto Pereira, Li & Power, 2017). İhmal ve istismara uğrayan çocukların tespitinde çoğunlukla süreç içinde geç kalınmaktadır (Hoffmann Merrild & Frost, 2021). İhmal ve istismar fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan çocuk için uzun süreli olumsuz sonuçlara yol açmakta, tanılanmama ve sağaltıcı müdahale edilmemesi durumunda da etkileri yetişkinliğe kadar uzanmaktadır (Bakır & Kapucu, 2017; Cankardaş, 2018; Erkan, 2018; Hoffmann Merrild & Frost, 2021; Hoft & Haddad, 2017). Çİİ’nin çocuk üzerindeki etkileri; yapısal beyin hasarı, yetersiz büyüme-gelişme, okul başarısızlığı, geceleri idrar kaçırma, post-travmatik stres bozukluğu, kaygı

bozuklukları, düşük benlik saygısı, depresyon, yakın ilişkiler kurmakta zorluk, öfke ve istismar içeren davranışlar sergileme, kendine zarar verici davranışlar, suça yönelim ve farklı korkular şekilde sıralanabilir (Aktay, 2020; Koçtürk & Yılmaz, 2018; Sarman, Günay & Sarman, 2018; Şahin-Dağlı, Taşkıran, Krespi, & Gökler, 2019). Çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmalin etkilerinin yetişkinlik döneminde de suça eğilme, duygusal bozukluklar ve kişilerarası ilişkilerde uygun olmayan kalıplar şekilde devam ettiği bildirilmektedir (Sarman, Günay & Sarman, 2018). Ayrıca, çocukluk döneminde ihmal ve istismara uğramış yetişkinlerle yapılan çalışmalarda kan örnekleri incelenerek elde edilen kan değeri sonuçları, psikopatoloji riski ile ilişkilendirilmiştir. Bunun yanı sıra, çocuklukta kötü muameleye maruz kalmış yetişkinlerin gen incelemelerinde poliformizm bulunanlarda intihar ve depresyon yatkınlığının daha fazla olduğu görülmüştür (Yurdakök & Çelik, 2019).

Bir toplumun geleceği çocuklardır. Dolayısıyla çocukların her açıdan sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesi sağlıklı toplumların devamını sağlayacaktır. Bunun için, çocukların bu süreçte gerektiği gibi her türlü kötü muameleden korunması başta aileler olmak üzere toplumun önemli bir görevidir. Bu kapsamda, ülkemiz tarafından 1990 yılında imzalanmış, 1994 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmış olan Çocuk Hakları Sözleşmesi (Acehan ve diğ., 2013), çocukların korunmalarını ve sahip oldukları hakların kendilerine verilmesini gerekli kılmaktadır. Çİİ'ye yönelik çocuğun korunması, bu sözleşmede yaşamsal, gelişme ve korunma hakları olarak ele alınmaktadır. Özellikle korunma hakları, çocukları doğrudan ihmal ve istismara yönelik koruyan haklardır (Uğurlu & Gülsen, 2014). Bu hakların çocuklara eşit bir şekilde verilerek uygulanmasını sağlamak tüm bireylerin sorumluluğu olmalıdır.

Çocuk istismarı ve ihmali bireysel, ailesel ve çevresel birçok faktörün etkileşiminin sonucudur; dolayısıyla önlenmesi, toplumun kesişen anahtar sektörlerinin (halk sağlığı, hükümet, eğitim, sosyal hizmetler ve adalet gibi) kapsamlı şekilde bu konuya odaklanmasını gerektirmektedir. Çİİ'ye yönelik kötü muamelenin azaltılabilmesinde etkili müdahaleleri uygulamak ve arttırmak için hem yerel hem de devlet yönetimlerinin kapasitelerinin artırılmasına önemli derecede gereksinim bulunmaktadır (Fortson ve diğ., 2016). Bunun için de, özellikle çocukla çalışan tüm uzmanların işbirliği, Çİİ'ye yönelik farkındalıkları ve kanunlar çerçevesinde çocukların daha iyi korunması için gerekli politikaları oluşturarak uygulanmasını sağlamaya yönelik çabaları önemli olacaktır.

Çocuk istismarı ve ihmalinin sağaltımında, sadece terapiye dayalı müdahaleler değil hukuksal müdahaleler de gereklidir. Bu bağlamda, ceza yasasına ve çocukları koruma yasalarına dayanan hukuksal müdahalelerden bahsedilebilir. Hukuk sistemlerinin çoğunluğunda, Çİİ'ye müdahale etmede çocukları koruma felsefesi doğrultusunda hukuksal yollar ve araçlar geliştirilmiştir. Önlemler ulusal yasalara bağlı olarak değişmekle birlikte, ayrıntılı düzenleme yapan hukuk sistemlerinden ve daha genel terminoloji kullanılan sistemlerden bahsedilebilir. Özellikle de daha genel terminoloji kullanılan sistemlerde bu yaklaşım yargıca daha geniş takdir yetkisi vermektedir (Uysal, 1998). Her iki sistemde de, gerekli süreçleri yürütecek adalet çalışanlarının (hakim/yargıç, savcı, avukat) hukuksal müdahaleler çerçevesinde önemli etkileri olacağı düşünülebilir. Bu kapsamda, özellikle çocukların mağdur olduğu, yargıya yansımış durumlarda adalet çalışanlarının Çİİ'ye yönelik risk faktörleri ile bunların çocuk üzerindeki etkilerinin farkında olması, çocuğun içinde bulunduğu durumu daha doğru değerlendirmelerini ve buna bağlı olarak çocuk için en doğru kararları vererek süreçleri yürütmelerini sağlayacaktır. Ayrıca, halk sağlığı ilkesi olarak belirtilen “hastalığı veya sağlıkla ilgili problem riskini önlemenin tedavi sürecinden veya sorunu çözme sürecinden daha az maliyetli olması” ifadesi de (Koçtürk & Yılmaz, 2018) düşünüldüğünde, Çİİ'ye yönelik olarak önleme çalışmalarının önemi ve çocuğu korumak için zamanında atılacak doğru adımların değeri daha net anlaşılacaktır.

Çocukla ilgili davalarda özellikle çocuğun içinde bulunduğu ailesel ve çevresel risk faktörlerinin farkında olunmasının, çocuk üzerindeki etkilerinin tanınabilmesinin çocuğun korunmasına yönelik kararların verilmesinde önemli olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, çocuğa karşı istismar/ihmal davranışlarında bulunanların yargılanması sürecinde, sürecin uzamasına neden olan aksaklıkların çocuğu koruma bağlamında değerlendirilmesi ve çözüm üretilmesi, kurumlar arasında gerekli koordinasyonun daha etkili sağlanmasına yönelik önlemler alınması ve işbirliğinin güçlendirilmesi için bu süreçte görev alan tüm uzmanların ihmal-istismar risklerini bilmesi, belirtileri tanınması önemli olacaktır. Bu sayede çocuğun yaşayabileceği olumsuzluklar daha iyi anlaşılacaktır, hızlı bir şekilde çocuk lehine kararlar verilmesi sağlanabilecektir. Çİİ'ye yönelik bilgisi olan uzmanların konuyu çocuk açısından daha iyi değerlendirmesi beklenmektedir. Tüm bu bilgiler ve düşüncelerden yola çıkılarak, bu çalışmada adalet sisteminde çocukla ilgili kararlarda önemli işlevleri olacak olan hukuk fakültesi öğrencilerinin Çİİ'ye yönelik farkındalıkları hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Alan yazında; öğretmenlerin, sağlık çalışanlarının, ebeveynlerin, sağlık alanı ile çocukla ilgili çalışılabilecek diğer alanlarda öğrenim gören öğrencilerin Çİİ farkındalık ve bilgi düzeyleri hakkında yapılan çalışmalara rastlanmaktadır (Berkmen & Seçim, 2018; Çalışkan & Yılmaz, 2015; Güven-Bağla ve diğ., 2017; Gölge, Hamzaoğlu & Türk, 2012; Karabıyıklı, 2017; Yükseler, 2020; Kaytez & Deleş, 2020; Pekdoğan & Bozgün, 2018; Toydemir & Efiltili, 2019; Ünal & Boz, 2020; Ünal-Bozcan ve diğ., 2019). Özellikle, adalet sistemi içerisinde önemli karar mercileri olabilecek veya savunma yapacak meslek elemanı adayları olan hukuk fakültesi öğrencilerinin bu konuyla ilgili görüş ve farkındalıkları üzerine pek fazla araştırma yapılmadığı dikkat çekmiştir. Adalet alanında çalışan hâkim/yargıç, savcı, avukat unvanlarıyla görevlerini icra eden meslek elemanlarının sistem içinde istismar-ihmal mağduru çocuklarla karşılaşma olasılıklarının olduğu ve onlarla ilgili önemli kararların verilmesinde etkili olacakları önemli bir vurgudur. Bu kapsamda, doğrudan istismara veya ihmale uğramış mağdur çocukla veya Çİİ'yi gerçekleştirmiş faille karşı karşıya kalabileceklerdir. Bu noktada da, istismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri, çocuğun Çİİ'ye yönelik içinde bulunduğu risk durumlarının neler olduğu, özellikle Çİİ'ye uğramış çocukların sonraki süreçte karşı karşıya kalabilecekleri riskler konusundaki farkındalıkları, alacakları kararlarda çocuğun korunması açısından büyük önem taşıyacaktır. Farkındalığı olan meslek elemanlarının, çocuğu koruyucu ve çocuk için gerekli sağaltım önlemlerinin alınması konusunda risk ve belirtilere göre daha doğru kararlar vereceği aşikârdır. Bu açıdan yapılan çalışmanın, konuyla ilgili önemli bir noktaya vurgu yaptığı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model geniş gruplarda, katılımcıların bir olay veya olguyla ilgili görüşlerinin, tutumlarının betimlendiği araştırma modelidir, olayların işleyişini tanımlamak için kullanılmaktadır (Aybek & Aslan, 2017). Betimsel araştırmalarda, araştırmanın yürütüldüğü mevcut ortama herhangi bir müdahalede bulunulmaz, ortam farklılaştırılmaz (Aydoğdu, Karamustafaoğlu & Bülbül, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Ankara ilinde bulunan devlet üniversitelerinin hukuk fakültesinde okuyan ikinci ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sınıf düzeyindeki öğrencilerin dahil

edilmesinde, öğrencilerin üniversite eğitim-öğretim süreçlerinin başında ve sonunda bilgi düzeylerinin nasıl farklılaştığını görebilme amacı; ders konularına adapte olma durumunun ikinci yılda daha iyi ayırt edici olabileceği düşüncesi etkili olmuştur. Bu kapsamda, çalışma için gerekli izni veren 3 hukuk fakültesinden gönüllü 269 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin Üniversitelere Göre Dağılımı.

	Sınıf Düzeyi				TOPLAM	
	2.sınıf		4.sınıf		n	%
	n	%	n	%		
*X Üniversitesi	30	44,8	37	55,2	67	100,0
*Y Üniversitesi	50	53,8	43	46,2	93	100,0
*Z Üniversitesi	66	60,6	43	39,4	109	100,0
TOPLAM	146	54,3	123	45,7	269	100,0

*Üniversite isimleri herhangi bir etiketlemeye sebep olmamak adına sembollerle belirtilmiştir.

Tabloya göre, çalışmaya X üniversitesinden 67, Y üniversitesinden 93 ve Z üniversitesinden 109 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Öğrencilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı.

	Cinsiyet				Yaş				Çİİ’ye yönelik ders alma durumu				TOPLAM	
	K		E		19-22		23-26		Evet		Hayır		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
2.sınıf	102	69,9	44	30,1	139	95,2	7	4,8	14	9,6	132	90,4	146	54,3
4.sınıf	78	63,4	45	36,6	89	72,4	34	27,6	42	34,1	81	65,9	123	45,7
TOPLAM	180	54,3	89	33,1	228	84,8	41	15,2	56	20,8	213	79,2	269	100,0

Tablo 2 incelendiğinde; öğrencilerin %66,9’u kız, %54,3’ü ikinci sınıf öğrencisi ve %84,8’i 19-22 yaş aralığındadır. Çİİ’ye yönelik ders alma durumuna bakıldığında, öğrencilerin %79,2’si hiç ders almadığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra, ders aldığını belirtenlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde; X üniversitesinden 29, Y üniversitesinden 17 ve Z üniversitesinden 10 kişinin ders aldığı görülmektedir. Ebeveynlerin demografik bilgilerine göre; annelerinin çoğunluğu 40-49 yaş aralığında (%63,2), ilkökul mezunu (%32,3) ve çalışmamaktadır (%74,0). Babaların ise çoğunluğu 50-59 yaş aralığında (%42,8), üniversite mezunu (%32,7) ve memur olarak çalışmaktadır (%36,0).

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında elde edilen veriler *Demografik Bilgi Formu*, *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği* aracılığıyla toplanmıştır.

Demografik bilgi formu. Form araştırmacılar tarafından, öğrencilere ve ebeveynlerine yönelik demografik özellikleri, Çİİ'ye yönelik ders alıp almadıklarını ve alınan dersleri belirlemek amacıyla oluşturulmuştur.

Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama ölçeği (ÇİİBRT). Ölçek, Uysal (1998) tarafından hemşire ve ebelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanıma ile riskleri ayırt etmede yetkinliklerini tespit etmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek; istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri (İÇÜFB), istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri (İİÇDB), ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri (İÇÜB), istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri (İİYEÖ), istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri (İİYÇÖ), çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler (ÇİİAÖ) olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Toplamda 67 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek puan ortalaması her madde için verilen cevapların toplanarak madde sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir. Puan ortalamalarının 3'ten uzaklaşması soruları yanlış yanıtladıklarını, 5'e yaklaşması ise doğru yanıtladıklarını göstermektedir (Başdaş & Bozdağ, 2018; Uysal, 1998). Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.924 olarak bulunmuş olup ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.83 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Çalışmada öncelikle *ÇİİBRT ölçeği*'nin kullanımı için Aynur Uysal'dan gerekli izin alınmıştır. Daha sonrasında, Hacettepe üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli etik onay alınmıştır (Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünün 26.02.2021 tarih ve 1469876 sayılı yazısı). Ardından Ankara ilindeki hukuk fakültelerinin dekanlıklarıyla iletişime geçilmiş, araştırma hakkında bilgilendirme içeren çalışma dosyası sunulmuştur. Bu kapsamda, 3 üniversitenin hukuk fakültelerinden gerekli izin alınmıştır. Sonrasında, her fakültenin ikinci ve dördüncü sınıflarından öğrenci temsilcisiyle iletişime geçilmiş, formların öğrencilere iletilmesinde yardım talep edilmiştir. Gönüllü Katılım Formu ile veri toplama araçları temsilci öğrenci aracılığıyla öğrencilere iletilmiştir.

Araştırma kapsamında, sadece ikinci ve dördüncü sınıf öğrencileri çalışmaya dahil edilmiştir, bu sınıfların dışında kalan öğrenciler çalışmanın dışlama ölçütü olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Demografik bilgilere ilişkin dağılımlar frekans tablolarıyla sunulmuş olup tanımlayıcı istatistiklere ilişkin analizler yapılmıştır. Değişkenlerle ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesinde öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Bu amaçla, normallik testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlara göre verilerin çarpıklık-basıklık değerleri ile grafikler de dikkate alınarak verilerin incelenen tüm değişkenlere göre normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, verilerin analizinde bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) kullanılmıştır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, çalışmada kullanılan veri toplama araçları ve çalışmanın yürütülmesi için izin veren 3 devlet üniversitesine bağlı hukuk fakültesi ikinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinden çalışmaya katılmaya gönüllü olan katılımcılarla sınırlıdır. Hukuk fakültesi öğrencilerinin farkındalık düzeyleri hakkında ÇİİBRT ölçeği'nin ölçtüğü kapsamda bilgi edinilmiştir.

Bulgular

Öğrencilerden Çİİ ile ilgili ders aldığını belirtenlerin (Bkz. Tablo 2) derslerine ilişkin bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Öğrencilerin Çİİ ile İlgili Aldıkları Derslerin Dağılımı.

Dersler		X Üniv.		Y Üniv.		Z Üniv.		TOPLAM		GENEL TOP.	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Alınmadı	2.sınıf	17	12,9	50	37,9	65	49,2	132	100,0	213	74,0
	4.sınıf	21	25,9	26	32,1	34	42,0	81	100,0		
Çocuk Hak. ve Çoc. Huk.	2.sınıf	13	100,0	0	,0	0	,0	13	100,0	33	11,5
	4.sınıf	15	75,0	3	15,0	2	10,0	20	100,0		
Ceza Hukuku	2.sınıf	0	,0	0	,0	0	,0	0	100,0	19	6,6
	4.sınıf	0	,0	14	73,7	5	26,3	19	100,0		
Özel Hukuk	2.sınıf	0	,0	0	,0	0	,0	0	100,0	16	5,6
	4.sınıf	0	,0	14	87,5	2	12,5	16	100,0		
Adli Tıp	2.sınıf	0	,0	0	,0	0	,0	0	100,0	5	1,7
	4.sınıf	1	20,0	0	,0	4	80,0	5	100,0		
Toplumsal Cinsiyet	2.sınıf	0	,0	0	,0	0	,0	0	100,0	1	0,3
	4.sınıf	1	100,0	0	,0	0	,0	1	100,0		
Seminere Katılım	2.sınıf	0	,0	0	,0	1	100,0	1	100,0	1	0,3
	4.sınıf	0	,0	0	,0	0	,0	0	100,0		
TOPLAM		68	23,6	107	37,2	113	39,2	288	100,0	288	100,0

Tablo 3'e göre, Çİİ'ye yönelik ders alma durumuna yönelik soruya öğrencilerin %74'ü ders almadıkları yanıtını vermiştir. Alınan derslere bakıldığında ise çoğunluk *Çocuk Hakları ve Çocuk Hukuku* dersini aldığını belirtmiştir (%11,5); bu dersi alan öğrencilerin çoğunluğunun X üniversitesindeki öğrenciler olduğu görülmektedir (n:28). İkinci ve üçüncü çoğunluk olarak alınan dersler *Ceza Hukuku* (%6,6) ve *Özel Hukuk* (%5,6) dersleri olarak belirtilmiştir. Sınıf bazında bakıldığında da yine hem ikinci hem dördüncü sınıf düzeyinde en çok alınan ders *Çocuk Hakları ve Çocuk Hukuku* (2. sınıf= %8,9; 4. sınıf= %14,1) dersi olmuştur. Hukuk fakültesi öğrencilerinin ÇİİBRT ölçeği puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Öğrencilerin Ölçek Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.

	N	$\bar{x}$	ss	Minimum	Maksimum
ÇİİBRT TOPLAM PUAN	269	3,62	,29	2,79	4,66
<i>İÇÜFB</i>	269	3,73	,32	2,42	4,89
<i>İİÇDB</i>	269	3,69	,41	2,48	4,93
<i>İÇÜB</i>	269	3,86	,58	1,86	5,00
<i>İİYEÖ</i>	269	3,34	,44	2,00	4,67
<i>İİYÇÖ</i>	269	3,33	,48	1,67	4,67
<i>ÇİİAÖ</i>	269	3,64	,52	2,13	5,00

Tablo 4'e göre, öğrencilerin ÇİİBRT ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamalarının 3,62 olduğu görülmektedir. Buna göre maksimum puan ortalamaları 4,66 olup minimum puan ortalamaları 2,79'dur. Öğrencilerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ise; *İÇÜFB* 3,73; *İİÇDB* 3,69; *İÇÜB* 3,86; *İİYEÖ* 3,34; *İİYÇÖ* 3,33 ve *ÇİİAÖ* 3,64'tür. Bu sonuçlara göre, hukuk fakültesi öğrencilerinin Çİİ'ye yönelik risk ve belirtileri tanıma düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir ($\bar{x}=3,62$).

Tablo 5, ÇİİBRT ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçları göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre %95 güvenle grupların varyansları homojen dağılım göstermiştir.

Tablo 5

Ölçek Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplarda t Testi Sonuçları.

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	t	df	p																																																																				
ÇİİBRT TOPLAM PUAN	Kız	180	3,65	,29	2,746	267	,006*																																																																				
	Erkek	89	3,55	,27				<i>İÇÜFB</i>	Kız	180	3,77	,32	2,961	267	,003*	Erkek	89	3,65	,30	<i>İİÇDB</i>	Kız	180	3,72	,43	1,439	267	,151	Erkek	89	3,64	,37	<i>İÇÜB</i>	Kız	180	3,89	,59	1,492	267	,137	Erkek	89	3,78	,55	<i>İİYEÖ</i>	Kız	180	3,37	,45	1,880	267	,061	Erkek	89	3,26	,42	<i>İİYÇÖ</i>	Kız	180	3,33	,51	,029	267	,977	Erkek	89	3,33	,43	<i>ÇİİAÖ</i>	Kız	180	3,69	,49	2,555	267	,011*
<i>İÇÜFB</i>	Kız	180	3,77	,32	2,961	267	,003*																																																																				
	Erkek	89	3,65	,30				<i>İİÇDB</i>	Kız	180	3,72	,43	1,439	267	,151	Erkek	89	3,64	,37	<i>İÇÜB</i>	Kız	180	3,89	,59	1,492	267	,137	Erkek	89	3,78	,55	<i>İİYEÖ</i>	Kız	180	3,37	,45	1,880	267	,061	Erkek	89	3,26	,42	<i>İİYÇÖ</i>	Kız	180	3,33	,51	,029	267	,977	Erkek	89	3,33	,43	<i>ÇİİAÖ</i>	Kız	180	3,69	,49	2,555	267	,011*	Erkek	89	3,52	,56								
<i>İİÇDB</i>	Kız	180	3,72	,43	1,439	267	,151																																																																				
	Erkek	89	3,64	,37				<i>İÇÜB</i>	Kız	180	3,89	,59	1,492	267	,137	Erkek	89	3,78	,55	<i>İİYEÖ</i>	Kız	180	3,37	,45	1,880	267	,061	Erkek	89	3,26	,42	<i>İİYÇÖ</i>	Kız	180	3,33	,51	,029	267	,977	Erkek	89	3,33	,43	<i>ÇİİAÖ</i>	Kız	180	3,69	,49	2,555	267	,011*	Erkek	89	3,52	,56																				
<i>İÇÜB</i>	Kız	180	3,89	,59	1,492	267	,137																																																																				
	Erkek	89	3,78	,55				<i>İİYEÖ</i>	Kız	180	3,37	,45	1,880	267	,061	Erkek	89	3,26	,42	<i>İİYÇÖ</i>	Kız	180	3,33	,51	,029	267	,977	Erkek	89	3,33	,43	<i>ÇİİAÖ</i>	Kız	180	3,69	,49	2,555	267	,011*	Erkek	89	3,52	,56																																
<i>İİYEÖ</i>	Kız	180	3,37	,45	1,880	267	,061																																																																				
	Erkek	89	3,26	,42				<i>İİYÇÖ</i>	Kız	180	3,33	,51	,029	267	,977	Erkek	89	3,33	,43	<i>ÇİİAÖ</i>	Kız	180	3,69	,49	2,555	267	,011*	Erkek	89	3,52	,56																																												
<i>İİYÇÖ</i>	Kız	180	3,33	,51	,029	267	,977																																																																				
	Erkek	89	3,33	,43				<i>ÇİİAÖ</i>	Kız	180	3,69	,49	2,555	267	,011*	Erkek	89	3,52	,56																																																								
<i>ÇİİAÖ</i>	Kız	180	3,69	,49	2,555	267	,011*																																																																				
	Erkek	89	3,52	,56																																																																							

Tablo 5 incelendiğinde, ÇİİBRT ölçeği toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($t_{0,05;267}=2,746$; $p=0,006$). Buna göre, kız öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=3,65$) erkek öğrencilerden ($\bar{x}=3,55$) daha yüksektir. Alt ölçek puan ortalamalarına

bakıldığında ise; İÇUFB ($t_{0,05;267}=2,961$; $p=0,003$) ve ÇİİAÖ ($t_{0,05;267}=2,555$; $p=0,011$) alt ölçeklerinin toplam puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olup kızların puan ortalaması erkeklerden yüksektir. Diğer alt ölçek puan ortalamaları ise cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. ÇİİBRT ölçeği puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları Tablo 6’da yer almaktadır. İİYÇÖ alt boyutu dışında, grupların varyansları %95 güvenle homojen dağılım göstermiştir.

Tablo 6

Ölçek Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyine göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplarda t Testi Sonuçları.

	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{x}$	ss	t	df	p																																																																				
ÇİİBRT TOPLAM PUAN	2.sınıf	146	3,63	,28	,436	267	,663																																																																				
	4.sınıf	123	3,61	,30				İÇUFB	2.sınıf	146	3,72	,30	-,613	267	,540	4.sınıf	123	3,74	,34	İİÇDB	2.sınıf	146	3,67	,42	-,876	267	,382	4.sınıf	123	3,72	,39	İÇÜB	2.sınıf	146	3,88	,58	,740	267	,460	4.sınıf	123	3,83	,58	İİYEÖ	2.sınıf	146	3,39	,40	2,160	267	,032*	4.sınıf	123	3,27	,48	İİYÇÖ	2.sınıf	146	3,31	,42	-,668	267	,505	4.sınıf	123	3,36	,55	ÇİİAÖ	2.sınıf	146	3,67	,54	1,290	267	,198
İÇUFB	2.sınıf	146	3,72	,30	-,613	267	,540																																																																				
	4.sınıf	123	3,74	,34				İİÇDB	2.sınıf	146	3,67	,42	-,876	267	,382	4.sınıf	123	3,72	,39	İÇÜB	2.sınıf	146	3,88	,58	,740	267	,460	4.sınıf	123	3,83	,58	İİYEÖ	2.sınıf	146	3,39	,40	2,160	267	,032*	4.sınıf	123	3,27	,48	İİYÇÖ	2.sınıf	146	3,31	,42	-,668	267	,505	4.sınıf	123	3,36	,55	ÇİİAÖ	2.sınıf	146	3,67	,54	1,290	267	,198	4.sınıf	123	3,59	,48								
İİÇDB	2.sınıf	146	3,67	,42	-,876	267	,382																																																																				
	4.sınıf	123	3,72	,39				İÇÜB	2.sınıf	146	3,88	,58	,740	267	,460	4.sınıf	123	3,83	,58	İİYEÖ	2.sınıf	146	3,39	,40	2,160	267	,032*	4.sınıf	123	3,27	,48	İİYÇÖ	2.sınıf	146	3,31	,42	-,668	267	,505	4.sınıf	123	3,36	,55	ÇİİAÖ	2.sınıf	146	3,67	,54	1,290	267	,198	4.sınıf	123	3,59	,48																				
İÇÜB	2.sınıf	146	3,88	,58	,740	267	,460																																																																				
	4.sınıf	123	3,83	,58				İİYEÖ	2.sınıf	146	3,39	,40	2,160	267	,032*	4.sınıf	123	3,27	,48	İİYÇÖ	2.sınıf	146	3,31	,42	-,668	267	,505	4.sınıf	123	3,36	,55	ÇİİAÖ	2.sınıf	146	3,67	,54	1,290	267	,198	4.sınıf	123	3,59	,48																																
İİYEÖ	2.sınıf	146	3,39	,40	2,160	267	,032*																																																																				
	4.sınıf	123	3,27	,48				İİYÇÖ	2.sınıf	146	3,31	,42	-,668	267	,505	4.sınıf	123	3,36	,55	ÇİİAÖ	2.sınıf	146	3,67	,54	1,290	267	,198	4.sınıf	123	3,59	,48																																												
İİYÇÖ	2.sınıf	146	3,31	,42	-,668	267	,505																																																																				
	4.sınıf	123	3,36	,55				ÇİİAÖ	2.sınıf	146	3,67	,54	1,290	267	,198	4.sınıf	123	3,59	,48																																																								
ÇİİAÖ	2.sınıf	146	3,67	,54	1,290	267	,198																																																																				
	4.sınıf	123	3,59	,48																																																																							

Tablo 6’ya göre, ÇİİBRT ölçeği toplam puan ortalamaları ile İÇUFB, İİÇDB, İÇÜB, İİYÇÖ ve ÇİİAÖ alt ölçek puan ortalamaları sınıf düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklılaşmamaktadır. Ancak, İİYEÖ alt ölçek toplam puanı sınıf düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($t_{0,05;267}=2,160$; $p=0,032$); ikinci sınıf öğrencilerinin puan ortalaması dördüncü sınıf öğrencilerinden daha yüksektir. Tablo 7’de ÇİİBRT ölçeği puanlarının öğrencilerin Çİİ’ye

yönelik ders alma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar görülmektedir. Grupların varyansları %95 güvenle homojen dağılım göstermiştir.

Tablo 7

Ölçek Puan Ortalamalarının Çİİ ile ilgili Ders Alma Durumuna göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplarda t Testi Sonuçları.

	Ders Alma	N	$\bar{x}$	ss	t	df	p																																																																				
ÇİİBRT TOPLAM PUAN	Evet	56	3,62	,29	-,168	267	,867																																																																				
	Hayır	213	3,62	,28				İÇÜFB	Evet	56	3,73	,32	-,007	267	,994	Hayır	213	3,73	,31	İİÇDB	Evet	56	3,69	,42	-,023	267	,982	Hayır	213	3,70	,39	İÇÜB	Evet	56	3,87	,59	,596	267	,552	Hayır	213	3,81	,54	İİYEÖ	Evet	56	3,33	,43	-,650	267	,517	Hayır	213	3,37	,49	İİYÇÖ	Evet	56	3,31	,48	-1,559	267	,120	Hayır	213	3,42	,50	ÇİİAÖ	Evet	56	3,65	,51	,584	267	,559
İÇÜFB	Evet	56	3,73	,32	-,007	267	,994																																																																				
	Hayır	213	3,73	,31				İİÇDB	Evet	56	3,69	,42	-,023	267	,982	Hayır	213	3,70	,39	İÇÜB	Evet	56	3,87	,59	,596	267	,552	Hayır	213	3,81	,54	İİYEÖ	Evet	56	3,33	,43	-,650	267	,517	Hayır	213	3,37	,49	İİYÇÖ	Evet	56	3,31	,48	-1,559	267	,120	Hayır	213	3,42	,50	ÇİİAÖ	Evet	56	3,65	,51	,584	267	,559	Hayır	213	3,60	,55								
İİÇDB	Evet	56	3,69	,42	-,023	267	,982																																																																				
	Hayır	213	3,70	,39				İÇÜB	Evet	56	3,87	,59	,596	267	,552	Hayır	213	3,81	,54	İİYEÖ	Evet	56	3,33	,43	-,650	267	,517	Hayır	213	3,37	,49	İİYÇÖ	Evet	56	3,31	,48	-1,559	267	,120	Hayır	213	3,42	,50	ÇİİAÖ	Evet	56	3,65	,51	,584	267	,559	Hayır	213	3,60	,55																				
İÇÜB	Evet	56	3,87	,59	,596	267	,552																																																																				
	Hayır	213	3,81	,54				İİYEÖ	Evet	56	3,33	,43	-,650	267	,517	Hayır	213	3,37	,49	İİYÇÖ	Evet	56	3,31	,48	-1,559	267	,120	Hayır	213	3,42	,50	ÇİİAÖ	Evet	56	3,65	,51	,584	267	,559	Hayır	213	3,60	,55																																
İİYEÖ	Evet	56	3,33	,43	-,650	267	,517																																																																				
	Hayır	213	3,37	,49				İİYÇÖ	Evet	56	3,31	,48	-1,559	267	,120	Hayır	213	3,42	,50	ÇİİAÖ	Evet	56	3,65	,51	,584	267	,559	Hayır	213	3,60	,55																																												
İİYÇÖ	Evet	56	3,31	,48	-1,559	267	,120																																																																				
	Hayır	213	3,42	,50				ÇİİAÖ	Evet	56	3,65	,51	,584	267	,559	Hayır	213	3,60	,55																																																								
ÇİİAÖ	Evet	56	3,65	,51	,584	267	,559																																																																				
	Hayır	213	3,60	,55																																																																							

Tablo 7’de, ÇİİBRT ölçeği toplam puan ortalaması ile alt ölçeklerin puan ortalamalarının Çİİ ile ilgili ders alma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Özellikle, ders alan ve almayan öğrencilerin Ölçek toplam puan ortalamalarının eşit olduğu dikkat çekmektedir. Tablo 8, ÇİİBRT ölçeği puanlarının öğrencilerin okudukları üniversiteye göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçları göstermektedir. Varyansların homojen olup olmadığını belirlemek amacıyla Levene test sonuçlarına bakılmış olup İÇÜB, İİÇDB, İİYEÖ ve İİYÇÖ alt boyutlarının homojenlik varsayımını karşıladığı görülmüştür.

Tablo 8

Ölçek Puan Ortalamalarının Üniversitelere göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları.

	Üniversite	N	$\bar{x}$	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	ss	F	p
ÇİİBRT	X	67	3,6015	Gruplar arası	,041	2	,020	,34		
	Y	93	3,6301	Grup içi	23,392	266	,088	,24	,231	,794
	Z	109	3,6297	Toplam	23,432	268		,30		
İÇÜFB	X	67	3,7133	Gruplar arası	,047	2	,024	,39		
	Y	93	3,7357	Grup içi	28,370	266	,107	,28	,222	,801
	Z	109	3,7470	Toplam	28,417	268		,31		
İİÇDB	X	67	3,6229	Gruplar arası	,938	2	,469	,44		
	Y	93	3,6746	Grup içi	45,236	266	,170	,37	2,759	,065
	Z	109	3,7664	Toplam	46,174	268		,42		
İÇÜB	X	67	3,8849	Gruplar arası	1,319	2	,659	,60		
	Y	93	3,7665	Grup içi	90,229	266	,339	,54	1,944	,145
	Z	109	3,9253	Toplam	91,548	268		,60		
İİYEÖ	X	67	3,3619	Gruplar arası	,183	2	,092	,43		
	Y	93	3,3647	Grup içi	53,102	266	,200	,44	,459	,632
	Z	109	3,3104	Toplam	53,285	268		,45		
İİYÇÖ	X	67	3,3333	Gruplar arası	6,496	2	3,248	,50		
	Y	93	3,5341	Grup içi	57,386	266	,216	,45	15,057	,000*
	Z	109	3,1743	Toplam	63,882	268		,44		
ÇİİAÖ	X	67	3,6082	Gruplar arası	,103	2	,052	,53		
	Y	93	3,6465	Grup içi	73,060	266	,275	,44	,188	,829
	Z	109	3,6571	Toplam	73,163	268		,57		

Tablo 8'e bakıldığında, öğrencilerin Ölçek toplam puan ortalaması, İÇÜFB, İİÇDB, İÇÜB, İİYEÖ ve ÇİİAÖ alt ölçek puan ortalamaları okudukları üniversiteye göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklılaşmamaktadır. Sadece İİYÇÖ alt boyutu puan ortalamalarının okudukları üniversiteye göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir ($F=15,057$, $p=0,000$). Buna göre, İİYÇÖ alt ölçeği puan ortalamalarında anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını ortaya koymak için çoklu karşılaştırma (Post hoc-LSD) testi yapılmıştır. Test sonucuna göre, Y üniversitesindeki öğrencilerin puanlarının X ve Z üniversitesindeki öğrencilerden yüksek olduğu, X üniversitesindeki öğrencilerin puanlarının ise Z üniversitesindeki öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür.

Tartışma

Çalışmada temel olarak, adalet sisteminde çocukla ilgili kararlarda önemli işlevleri olabilecek hukuk fakültesi öğrencilerinin Çİİ'ye yönelik farkındalıkları hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda, ÇİİBRT ölçeği aracılığıyla katılımcılardan veriler elde edilmiş, bazı değişkenlerle ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Çalışmadan elde edilen verilere göre, hukuk fakültesi öğrencilerinin ÇİİBRT ölçeği puan ortalaması 3,62'dir. Ölçeğin alt boyutlarından alınan puan ortalamalarına bakıldığında puanların 3,33 (İİYÇÖ) ile 3,86 (İÇÜB) arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre, öğrencilerin Çİİ ile ilgili farkındalık düzeylerinin ölçeğin ölçtüğü kapsamda orta düzeyde olduğu söylenebilir. Puan ortalamalarına göre, hukuk fakültesi öğrencilerinin sınıf düzeyi fark etmeksizin Çİİ'ye yönelik farkındalık düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı yorumu yapılabilir. Benzer şekilde farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin Çİİ'ye yönelik farkındalıklarını inceleyen çalışmalarda da farkındalık düzeylerinin yetersiz olduğunu gösterir sonuçlar mevcuttur (Akgün-Kostak & Vatansever, 2015; Taş, 2017; Türkkın, Çakıcı & Bülbül, 2020). Özellikle Çİİ konusunda hukuki karar mercileri olan meslek elemanlarının veya adaylarının bu konuda farkındalık düzeylerinin yeterli düzeyde olması gerektiği ve çocuğu her yönüyle koruyucu, failerin de gerekli cezaları alabilmeleri açısından bilinçli kararlar vermelerinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Şamar ve Urhan (2020), adli görüşmecilerin deneyimlerini inceledikleri çalışmalarında; ceza mahkemelerinin suçla ilgili "maddi gerçeğin ortaya çıkarılması" amacına odaklanması nedeniyle mağdurun özelliklerinin, suçun türü ve şiddetinin, suçun mağdur üzerindeki etkisinin göz ardı

edilebildiğini; mağdura karşı olumsuz tutum ve davranışlarla birlikte ikincil bir mağduriyet ve örselenmenin etkilerinin arttığını belirtmişlerdir. Ayrıca, özellikle cinsel istismar ve şiddet olaylarının söz konusu olduğu durumlarda, mağdurların ruhsal olarak olumsuz etkilenecekleri, mağdurda ciddi hasarlar bırakabilecek yaklaşımların söz konusu olduğunu gösteren çalışmaları aktarmışlardır. Bu yaklaşımları ise; mağdurun ruhsal durumunun göz ardı edilerek sanıkla birçok kez bir araya gelip yüzleştirilmesi, soruşturma ve kovuşturmayı yürüten hakim ve savcıların hukukla ilgili sorularına doğrudan maruz kalıp mağdurun birçok kez dinlenmesi, hakim ve savcıların mağdura karşı olumsuz tutumlarının mağdurda zorlayıcı etki yapması şeklinde belirtmişlerdir. Ayrıca Andrews ve Lamb (2021), İskoç mahkemelerinde avukatların çocuklara sordukları tekrarlayıcı sorular ve çocukların yanıtlarını inceledikleri çalışmalarında, avukatların çocuklara sıklıkla “riskli” tekrarlanan sorular sordukları sonucuna ulaşmış, resmi bir adli rehberlik ve eğitim verilmesinin uygun olmayan tekrarlayıcı soruları belirlemeye yardımcı olması ve sınırlı kullanım için gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle mağdura karşı bu olumsuz yaklaşımlar ve mağdur üzerindeki etkileri de düşünüldüğünde, adalet çalışanlarının Çİİ’ye yönelik farkındalıklarının, özellikle çocuk üzerindeki etkilerine yönelik bilinçli olmalarının ve bu bilinçle süreçleri yönetebilmelerinin çocukların yaşayacağı mağduriyetler ile çocuk üzerindeki olumsuz etkilerin önüne geçilmesinde, çocuğun üstün yararı ilkesinin uygulanabilmesinde ne denli önemli olacağı açıktır. Bu durum, Çİİ’ye yönelik farkındalık ve bilincin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Babahanoğlu ve Özdemir (2016) yapmış oldukları çalışmada, aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkisi konusunda sosyal hizmet ve hukuk fakültesi öğrencilerinin görüşlerini incelemişlerdir. Çalışma sonucuna göre, hukuk fakültesi üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri (n:16), özellikle “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine dair kanun” ile “5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu”nun aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak yetersiz olduğu konusunda bildirim yapmışlardır. Ayrıca, öğrencilerin kanunların yazılı olarak iyi nitelikte olmasına rağmen uygulanması konusunda yetersizlikler olduğunu, kanunun ağır yazı dili nedeniyle yanlış anlaşılabilirliğini, kanunların pedagojik açıdan daha duyarlı şekilde ele alınıp düzenlenmesi gerektiğini bildirdikleri görülmüştür. Kanunların uygulanmasında yaşanabilecek bu aksaklık olasılıkları değerlendirildiğinde, özellikle çocuğa karşı işlenen kötü muamele suçlarında çocuğun karşı karşıya olduğu riskler ve belirtilere yönelik farkındalık önemli bir başlık olarak tekrar öne çıkmaktadır. Bu farkındalık, kanun çerçevesinde çocuğun daha iyi korunmasına yönelik alınacak

tedbirlerde çocuğun içinde bulunduğu durumun daha doğru değerlendirilmesiyle doğru kararların verilebilmesi, uygulamalarda çocuk aleyhine ortaya çıkabilecek aksaklıkların önlenmesi için değerli olacaktır. Tekeli ve Çetli (2019), hukukun esnek ve görelî bir yapısının bulunduğunu, bu durumun hukuk uygulayıcıları ile yargıçlar açısından önemli bir durum olduğunu; hukuksal kararlar uygulanırken karar vericilerin verdikleri kararlarda kendi değer yargılarının da etkili olabildiğini aktarmıştır. Bu durum da düşünüldüğünde, özellikle çocuğa karşı işlenen kötü muamele suçlarında yetkili olacak adalet çalışanlarının bu durumları göz önüne alarak kararlar vermesinin önemi bir kat daha artmaktadır. Tüm bunlar dikkate alındığında ise, adalet alanında karar vericiler olarak yargıçlar/hakimler başta olmak üzere hukuk fakültesi mezunu meslek elemanlarının Çİİ konusunda belirti ve risklere yönelik farkındalık kazanabilecekleri eğitimler almalarının, öğrenim süreçleri içerisinde zorunlu statüde derslere yer verilmesinin önemli olacağı söylenebilir.

Bunların yanı sıra, Şamar ve Urhan (2020), hakim ve savcılarının ağır iş yükü, hızlı karar verme gerekleriyle karşı karşıya olmalarının mağdura karşı olumsuz yaklaşımlarda bulunulmasında etkili olabildiğini; Ülkemizde de hakim ve savcılarının iş yükünün mağdurların gereksinimlerinin göz ardı edilmesinde önemli bir neden olduğunu gösteren çalışmalar bulunduğunu aktarmışlardır. Ağır iş yükünün uygulamaların beklendiği düzeyde yürütülmesinde etkili bir faktör olabileceği, ancak bu noktada hakim ve savcılarının yine Çİİ'ye yönelik riskler ve özellikle çocuk üzerindeki etkileri konusundaki farkındalıklarıyla çocukla çalışan uzmanlarla olan işbirliğinin önemi konusunda daha bilinçli hareket edebilecekleri ve ilgili uzmanlarla işbirliği halinde çalışmaların yürütülmesinin kararlarda olumlu yönde etkili ve hızlandırıcı olabileceği düşünülebilir.

Çalışmanın sonuçlarına göre, ölçek toplam puan ortalaması ile İÇÜFB ve ÇİİAÖ alt boyutlarında puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklılaştığı, kızların puan ortalamasının erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür. Çİİ'ye yönelik farkındalık veya bilgi düzeyini inceleyen birçok benzer çalışmada da kızların/kadınların puan ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğuna yönelik sonuçlar mevcuttur (Akgün-Kostak & Vatansever, 2015; Bahadır, 2018; Çetin, Koç & Aksoy, 2021; Çopur, Balcı & Günay, 2019; Güdek-Seferoğlu, Sezici & Yiğit, 2019; Kara, 2010; Kaya & Köse, 2020; Metinyurt & Sarı, 2016; Tınmaz-Pehlivan, 2016; Ünal & Boz, 2020). Özyürek (2017) de, çocuğa yönelik şiddete duyarlık ölçeği geliştirdiği çalışmada, kadınların ölçek puan ortalamalarının erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğu

sonucuna ulaşmış, kadınların çocuklara yönelik şiddete daha duyarlı olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca, Özyürek ve arkadaşları (2020), üniversite öğrencilerinin çocuğa yönelik şiddete duyarlık ve sorumluluk duygusu ile davranışlarına yönelik yürütmüş oldukları çalışmada, kız öğrencilerin erkeklerden daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşmış olup yapılan farklı çalışmaların da bu bulguyu desteklediğini belirtmişlerdir. Bu çalışma kapsamında da, bu bulgularla benzer olarak kızların Çİİ farkındalık düzeyinin erkeklerden yüksek olmasında; toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kız çocukların anneleriyle özdeşim kurması, annelik rollerini evcilik oyunlarına sıklıkla yansıtması ile sıklıkla bebek ve ev eşyalarını oyunlarda tercih etmeleri (Bağçeli-Kahraman & Başal, 2011) bağlamında içgüdüsel olarak da çocuklarla ilgili kötü muamele durumlarına daha hassas yaklaşmış olmaları etkili olmuş olabilir.

Ölçek toplam puan ortalaması ile tüm alt boyut puan ortalamalarının Çİİ'ye yönelik ders alma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle ölçek toplam puan ortalamasının ders alan ve almayan gruplarda aynı olduğu dikkat çekmiştir ($\bar{x}=3,62$). Karabıyıklı (2017), öğretmen adaylarının Çİİ'ye yönelik farkındalıklarını incelediği çalışmada; Çatık ve Çam (2006) ile Burç (2014), hemşireler ve ebelerin Çİİ'nin belirti ve risklerini tanıma düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, Çİİ'ye yönelik öğrenimleri sırasında eğitim ve bilgi alma durumunun puan ortalamalarında bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, Sop ve Topçu-Bilir (2017) de üniversite öğrencilerinin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, çocuk gelişimi programı ve okul öncesi eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin çocuk haklarıyla ilgili ders alma durumlarının tutumları arasında anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumda, ders veya eğitim alınmış olsa da içeriklerin yeterli gelmemiş olabileceği veya yeterli olsa da öğrenciler üzerinde kalıcı bir etki yaratmamış olabileceği yorumu yapılabilir. Bu çalışmada, hukuk fakültesi öğrencilerinin Çİİ'ye yönelik aldıklarını belirttikleri derslere bakıldığında (Bkz. Tablo 3), en çok belirtilen çocuk hakları ve çocuk hukuku dersi olmuştur. Özellikle ilgili fakülte ders bilgi paketlerinde yer alan (*erişim tarihi*: 28.03.2021; 07.04.2021) bu derslerin içeriği değerlendirildiğinde; hukuki tanımlamalar, çocuğun hukuk uygulamaları kapsamında korunmasına yönelik süreçler, tedbir kararları gibi çocuk hakları ve bu hakların korunması bağlamında ders içeriklerinden bahsedilebilir. Bu ders kapsamında, Çİİ'ye yönelik çocuk üzerindeki ruhsal etkiler, ailesel veya çevresel risk faktörleri gibi özellikle çocuğu ruhsal ve gelişimsel olarak etkileyen durumlar üzerinde pek fazla durulmadığı, genellikle yasal ve cezai konuların ağırlıklı ele alınmış olduğu söylenebilir. Ayrıca, müfredatta

farklı hukuk alanlarına yönelik seçmeli dersler olabildiği (özel hukuk, ceza hukuku, spor hukuku, sağlık hukuku, tıp hukuku, basın hukuku, vb.) ancak doğrudan çocuk mahkemelerinde veya çocuklarla karşılaşılacak davalarda çocukla iletişim gibi içeriklerin de yer almadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra, ilişkili olacağı düşünülebilecek aile hukuku, medeni hukuk gibi ders içeriklerinin ise daha çok hukuki bağlamdaki süreçlerin yürütülmesine yönelik olduğu belirtilebilir. Dolayısıyla, öğrencilerin Çİİ'ye yönelik ders olarak değerlendirdikleri derslerin içeriklerinin konuyla doğrudan bağlantılı olmaması, içeriklerinin çocuk istismarı durumlarında hukuki süreçler ve yasal düzenlemelerle ilgili olması ders alma durumuna göre puan ortalamalarının farklılaşmamış olmasını açıklayabilir. Çocukla doğrudan çalışmada da uzmanlık alanı çerçevesinde çocukla karşılaşma olasılığı bulunan tüm meslek gruplarının eğitim müfredatında en azından çocukla iletişim, çocuk istismarı ve ihmali gibi derslerin yeterli bir içerikle yer alması gerektiği düşünülmektedir. Uslu (2019) da Çİİ alanında çalışan profesyonellerin sunulan hizmetleri değerlendirmelerine yönelik çalışmasında, 15 katılımcıyla (hemşire, sosyal hizmet uzmanı, doktor, avukat, çocuk gelişimci, psikolojik danışman) yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler sonucunda, katılımcıların Çİİ alanında çalışan diğer uzmanların eğitimlerinin yetersiz olduğunu ve en çok iletişim becerileriyle ilgili eğitime ihtiyaç olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle Çİİ'ye yönelik ders içeriklerinde çocuk üzerindeki etkilerin, belirtilerin ve risklerin neler olabileceği, bu süreçte hangi uzmanlarla işbirliği yapılabileceği gibi konuların ele alınması, çocukların iyi oluşunun sağlanması ve haklarının korunması bağlamında değerli, doğru kararların verilmesinde çok etkili olacaktır. Bu bağlamda, hukuk fakültesi öğrencilerinin de eğitimleri sırasında bu içeriklere yönelik dersler almalarının; çocuğa sorulan sorularda örselenmelerin engellenmesi, çocukla doğru iletişim kalıpları kullanılarak çocuğun kendini suçlu hissetmemesi, çocukla ilgili koruma kararlarında belirti ve risklerin değerlendirilerek doğru kararlar verilmesi, sürecin tam olarak çocuk lehine yürütülmesini sağlayacak uygulamaların ele alınması gibi konularda önemli olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, ÇİİBRT ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının sınıf düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklılaşmadığı; sadece İİYEÖ alt boyutunda puan ortalamasının sınıf düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklılaştığı, ikinci sınıf öğrencilerinin puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışma kapsamında öğrencilerin devam ettiği hukuk fakültelerinin lisans eğitim programlarına bakıldığında (erişim tarihi: 28.03.2021; 07.04.2021), X üniversitesinde 1. yarıyıl, Y

üniversitesinde 4. yarıyıl ve Z üniversitesinde 8. yarıyıl seçmeli dersleri arasında çocuk hakları ve çocuk hukukuna yönelik ders olduğu görülmektedir. Ayrıca, hem Çİİ'ye yönelik ders aldığını belirten (Toplam $n:30$; 2. sınıf $n:13$; 4. sınıf $n:17$) hem de alınan derslerde çocuk hakları ve çocuk hukuku dersi aldığını ifade eden öğrencilerin çoğunluğunun ($n:28$) da X üniversitesine devam eden öğrenciler olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3). Tüm bu bilgiler değerlendirildiğinde; X üniversitesinde 2. sınıfa devam eden öğrencilerin çocuk hakları ve çocuk hukuku dersini yakın zaman öncesinde almış olmaları ($n:13$) ile bilgilerinin çok yeni olması; her ne kadar ders içeriği doğrudan Çİİ'ye yönelik olmasa da çocuk hakları ve hukuku dersinin çocuk haklarına yönelik ihlal davranışları, çocuğu koruyucu davranışlar gibi yetişkin davranışlarıyla ilgili içeriklerinin ebeveyn özellikleri alt ölçeğindeki soruların yanıtlanmasında etkili olmuş olabileceği yorumu yapılabilir.

Çalışma kapsamında, puan ortalamalarının üniversitelere göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde, sadece İYÇÖ alt boyutu puan ortalamasının üniversiteye göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklılaştığı; Y üniversitesindeki öğrencilerin puanlarının X ve Z üniversitesindeki öğrencilerden, X üniversitesindeki öğrencilerin puanlarının ise Z üniversitesindeki öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür. Üniversitelerin müfredatları incelendiğinde, Y üniversitesinin müfredatında daha fazla seçmeli ders olduğu; aile hukuku, psikoloji, insan hakları gibi derslerin yer aldığı görülebilmektedir. Y üniversitesinin müfredat içeriğinin de diğer üniversitelerden farklılaşmış olma olasılığının ve her ne kadar öğrenciler Çİİ'ye yönelik aldıkları ders olarak belirtmemiş olsalar da bu farklı seçmeli ders olanaklarının olması ve bunları değerlendirmiş olma olasılıklarının, ihmal ve istismara yatkın çocuk özellikleri alt boyutu puanlarına yönelik bu farklılığı etkilemiş olabileceği, yorumu yapılabilir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma kapsamında elde edilen verilere göre; hukuk fakültesi öğrencilerinin Çİİ'ye yönelik farkındalık düzeylerinin orta düzeyde olduğu, kızların farkındalık düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğu, farkındalık düzeylerinin sınıf düzeyine ve Çİİ'ye yönelik ders alma durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna göre öğrencilerin Çİİ'ye yönelik farkındalık düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

Çocukla doğrudan çalışan veya karşılaşan meslek elemanlarının yanı sıra, özellikle adalet sistemine yansımış olaylarda mağdur ve/veya faille karşılaşp önemli kararların alınmasını sağlayacak olan

adalet çalışanlarının Çİİ'ye yönelik risk ve çocuk üzerindeki etkileri konusundaki farkındalıkları; çocukla ilgili doğru ve haklarını koruyucu kararlar alınmasında, çocukların doğru kişilere emanet edilmesinde, çocukla ilgili doğru sağaltım yaklaşımlarının uygulanmasına yönelik kararlar verilmesinde, failler açısından suçun doğru şekilde değerlendirilerek çocuk üzerinde yarattığı zararlar paralel hak edilen cezanın verilebilmesinde son derece önemli olacaktır. Bu doğrultuda, özellikle eğitim sırasında bu konuya yönelik zorunlu ders statüsünde derslerin olması ve içeriklerinin çocukla iletişim, Çİİ risk ve etkileri, çocuk ruh sağlığı gibi konular kapsamında zenginleştirilmesinin önemsenmesi gerektiği düşünülmektedir. Eğitim müfredatının bu bakış açısıyla gözden geçirilmesi önerilebilir. Ayrıca, hizmet içi eğitimlerle özellikle mağdur çocukların konu olduğu davalara bakacak veya bakma olasılığı olan meslek elemanlarının desteklenmesi için gerekli düzenlemelerin yapılabileceği düşünülmektedir. Çİİ'ye yönelik olarak, ilgili davalarda karar vericilerin etkisi yadsınamaz bir gerçek olup Çİİ konusundaki farkındalıkların artırılmasına yönelik çalışmalar çocukların iyi oluşu, korunması ve dolayısıyla yarımın yetişkinleri olarak sağlıklı toplumların devamı adına son derece kritik olacaktır.

Kaynakça

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A. & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.
- Akgün Kostak, M., & Vatansever, C. (2015). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmali ile ilgili görüş ve düşünceleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(1), 1-11. doi:10.17681/hsp.79915
- Aktay, M. (2020). İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi (GPD)*, 1(2), 169-184.
- Andrews, S. J. & Lamb, M. E. (2021). Lawyers' question repetition and children's responses in scottish criminal courts. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1-2), 276-296. <https://doi.org/10.1177/0886260517725739>
- Aybek, B. & Aslan, S. (2017). An analysis of the self-regulation levels of prospective teachers in terms of certain variables. *Journal of Theory and Practice in Education*, 13(3), 455-470.
- Aydoğdu, Ü. R., Karamustafaoğlu, O. & Bülbül, M. Ş. (2017). Akademik araştırmalarda araştırma yöntemleri ile örneklem ilişkisi: doğrulayıcı doküman analizi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017(30), 556-565. <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.1803>

- Babahanoğlu, R., & Özdemir, S. (2016). Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkisi konusunda sosyal hizmet ve hukuk fakültesi öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 1067-1088. doi:10.17218/hititsosbil.280831
- Bağçeli-Kahraman, P. & Başal, H. A. (2011). Anne eğitim düzeyine göre çocukların cinsiyet kalıpyargıları ile oyun ve oyuncak tercihleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 1335-1357.
- Bahadır, V. (2018). *Kocaeli üniversitesi tıp fakültesi uzmanlık öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi, tutum ve farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi ile eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kocaeli.
- Bakır, E. & Kapucu, S. (2017). Çocuk ihmali ve istismarının türkiye’de yapılan araştırmalara yansması: bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Başdaş, Ö. & Bozdağ, F. (2018). Hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama durumlarının belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 267-275. <https://doi.org/10.26559/mersinsbd.394749>
- Berkmen, B. & Seçim, G. (2018). 8-10 Yaş çocuğa sahip ebeveynlerin çocuğa yönelik cinsel istismar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 65-85.
- Burç, A. (2014). *Hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve riskleri tanılama düzeyi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Erzurum.
- Cankardaş, S. (2018). Çocukluktan yetişkinliğe duygusal ihmal ve etkileri. *Online Psikoloji Dergisi (ONTO)*, 2018(15), 47-51.
- Chan, A. C. Y., Cheng, W. L., Lin, Y. N., Ma, K. W., Mark, C. Y., Yan, L. C., Yim, K. W., Yim, P. Y. & Ho, G. W. K. (2020). Knowledge and perceptions of child protection and mandatory reporting: a survey of nurses in Hong Kong. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing*, 43(1), 48-64. doi:10.1080/24694193.2018.1561763
- Clement, M. E., Berube, A. & Chamberland, C. (2016). Prevalence and risk factors of child neglect in the general population. *Public Health*, 138(2016), 86-92. <http://dx.doi.org/10.1016/j.puhe.2016.03.018>
- Çalışkan, D. & Yılmaz, B. (2015). Bir hastanede çalışan hemşirelerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi düzeyi ve yaklaşımlarının incelenmesi. *Kastamonu Sağlık Akademisi*, 4(2), 75-89. doi: 10.25279/sak.404187
- Çetin, E., Koç, E. M. & Aksoy, H. (2021). İzmir’deki aile hekimliği asistanlarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *STED / Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30 (1), 9-17. doi:10.17942/sted.781875

- Çopur, A., Balcı, E. & Günay, O. (2019). Sağlık meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(63), 808-813. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3277>
- Erkan, I. (2018). Türkiye’de çocuk istismarı konusunda yayımlanan lisansüstü tezlerinin adli bilimler açısından değerlendirilmesi. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(4), 410-413. <https://doi.org/10.31067/0.2018.49>
- Fortson, B. L., Klevens, J., Merrick, M. T., Gilbert, L. K., & Alexander, S. P. (2016). *Preventing child abuse and neglect: A technical package for policy, norm, and programmatic activities*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Gölge, Z. B., Hamzaoğlu N., & Türk, B. (2012). Sağlık çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin ölçülmesi. *Adli Tıp Dergisi*, 26(2), 86 - 96.
- Güdek-Seferoğlu, E., Sezici, E. & Yiğit, D. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama düzeyleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi (OPUS)*, 10(17), 257-276. doi:10.26466/opus.511405
- Güven-Bağla, A., Arıkan, M., Kılıç, R. Ö., Orulluoğlu, F., Kuyucu, İ., Özgan, M. ve diğerleri (2017). Sağlık çalışanları, öğretmenler ve üniversite 1. sınıf öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-10. doi:10.5505/bsbd.2017.19970
- Hoffmann Merrild, C. & Frost, L. (2021). Identifying signs of child neglect and abuse in general practice. *Dan Med J*, 68(2):A05200396, 1-7.
- Hoft, M. & Haddad, L. (2017). Screening children for abuse and neglect: a review of the literature. *Journal of Forensic Nursing*, 13(1), 26-34. doi:10.1097/JFN.0000000000000136
- Metinyurt, H. & Sarı, H. (2016). Sağlık çalışanlarının çocuk ihmali ve istismarını tanıma düzeyleri. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(1), 101-121.
- Kara, Ö. (2010). *Ankara ilinde görev yapan pediatri asistanları, uzmanları ve pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeyleri ve yaklaşımlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara.
- Karabıyıklı, T. H. (2017). Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 541-546.
- Kaya, M. H. & Köse, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmaline yönelik farkındalıkları. *İstanbul Journal of Social Sciences*, 2020(27), 1-24.
- Kaytez, N. & Deleş, B. (2020). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin istismar farkındalık düzeylerinin örselenmiş çocukluk yaşantıları açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi*

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 8(2), 321-335.
doi:10.33715/inonusaglik.724662

- Koçtürk, N. & Yılmaz, D. (2018). Çocuk istismarı ve ihmali için risk altındaki çocukları belirlemeye ve müdahale etmeye yönelik model/veri tabanı önerisi. *Kastamonu Education Journal*, 26(6), 1919-1927. doi: 10.24106/kefdergi.2219
- Lee, I. S. & Kim, K. J. (2018). Factors that influence mandatory child abuse reporting attitudes of pediatric nurses in Korea. *Journal of Forensic Nursing*, 14(1), 31-41. doi:10.1097/JFN.0000000000000186
- Özyürek, A. (2017). Çocuğa yönelik şiddete duyarlık ölçeği geliştirme çalışması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 462-472.
- Özyürek, A., Kürtüncü, M., Sezgin, E. & Kurt, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocuğa yönelik şiddete duyarlık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(1), 19-24.
- Pekdoğan, S. & Bozgün, K. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 433-443.
- Pinto Pereira, S. M., Li, L. & Power, C. (2017). Child maltreatment and adult living standards at 50 years. *Pediatrics*, 139(1), 1-10. doi:10.1542/peds.2016-1595
- Sarman, A., Günay, U. & Sarman, E. (2018). Çocuk istismarı ve travmatik etkileri. Ö. Bilen, Güneş M. Ş. ve M. Gür (Ed.). *Suç mağdurları ve sosyal travmalar içinde (10-21 ss.)*. Hegem Yayınları (Samsun Valiliği Bilim Kültür Hizmeti), ISBN: 978-975-2489-14-1, Erişim: 27.03.2021, <https://www.oka.org.tr/assets/upload/dosyalar/suc-macdurlari-ve-sosyal-travmalar-yayini.pdf#page=19>
- Sop, A. & Topçu-Bilir, Z. (2017). Üniversite öğrencilerinin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelenmesi. Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi (CRC), 5-7 Ekim 2017, Düzce-Türkiye. Tam Metin Bildiriler Kitabı, sf.21-29. Eğiten Kitap, ISBN 978-975-2435-91-9.
- Şahin-Dağlı, F., Taşkiran, C., Krespi, M. R. & Gökler, B. (2019). Çocuk istismarı ve ihmali eğitimde psikodrama yönteminin kullanılması. *Klinik Psikiyatri*, 2019(22), 175-186. doi:10.5505/kpd.2018.38247
- Taş, A. (2017). *Hacettepe üniversitesi öğrencilerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Tekeli, E. & Çetli, E. (2019). Çocuklara yöneltilen cinsel suçların hukuki boyutu. *Turkish Studies*, 14(5), 241-252. doi:10.29228/TurkishStudies.25872
- Tınmaz-Pehlivan, G. (2016). *Hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve bu konuda verilen planlı eğitimin etkinliğinin*

değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Denizli.

- Toydemir, A. & Efiltili, E. (2019). Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 490-519. doi:10.26466/opus.518214
- Türkkan, T., Çakıcı, A.B. & Bülbül, K. (2020). sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi: Gümüşhane üniversitesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), 368-388.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) (2020). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2015-2019” Raporu. Erişim tarihi: 26.01.2021. <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33632>
- Uğurlu, Z. & Gülsen, İ. A. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 1(1), 1-24.
- Uslu, G. (2019). *Çocuk ihmal ve istismarı alanında çalışan profesyonellerin sunulan hizmetlere ilişkin değerlendirmeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Uysal, A. (1998). *Çocuk İstismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamada hemşire ve ebelerin bilgi düzeylerinin saptanması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ünal, H. B. & Boz, M. (2020). Development of the child neglect and abuse awareness scale for parents and its relationship with various variables. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(1), 21-34.
- Ünal Bozcan, E, Berkmen, B., Koran, N. & Tatlıcalı, E. (2019). 4-6 yaş arasındaki çocukların ebeveynlerinin istismara yönelik farkındalığı. *Folklor/Edebiyat*, 25(97), 494-508. doi:10.22559/folklor.961
- Yurdakök, K. & Çelik, M. (2019). Çocuk istismarı ve ihmalinin epigenetik etkileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 62(1-2), 17-30.
- Yükseler, A. (2020). *Malatya ilinde çalışan sağlık personelinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Extended Abstract

Purpose

Child maltreatment can be defined as any kind of abuse or neglect towards children under the age of 18 by their parents, caregivers or other persons responsible for child supervision (teachers, course instructors, etc.). Child abuse and neglect is an important social welfare problem and a public health problem that can result in death. Along with therapy-based interventions, legal interventions are needed as well in the treatment of child abuse and neglect. Especially in legal systems where general terminology is used, this approach gives the judge wider discretion. In legal systems, it can be thought that legal professionals who will take the necessary action as decision-makers, victim advocates or prosecutors will have significant effects within legal interventions. In this context, especially in cases where children are victims and subject to the judiciary, justice workers (judge, prosecutor, lawyer) should be aware of the risk factors for abuse and negligence and their effects on the child. It is necessary to evaluate the situation of the child more accurately and accordingly, together with the legal process, which will enable them to carry out the processes by making the right decisions for the child. This research aimed to obtain information on the awareness of law school students about child abuse and neglect, which will have important functions in decisions concerning children in the justice system. The necessary ethics committee approval was obtained from the Hacettepe University Ethics Committee to conduct the study.

The research used a descriptive survey model, one of the quantitative research methods. The sample of the study group consisted of 269 students who attended second and fourth grade of the law faculties of the state universities in Ankara, who gave the necessary approval to conduct the study and volunteered to participate in the study. Data for the study were gathered using "The Scale of Identifying the Symptoms and Risks of Child Abuse and Neglect."

Results

According to the findings of the research; law faculty students' level of recognition of the risks and symptoms of child neglect and abuse according to the Scale of Identifying the Symptoms and Risks of Child Abuse and Neglect is at a medium level ($\bar{x} = 3.62$). The level of awareness statistically significantly differ according to gender, and the main scores of female students are higher than the scores of male students; the main scores do not differ significantly depending on grade level, but there was only a statistically significant difference in the subscale of parenting characteristics prone to neglect and abuse, and the main score of second grade students was higher; according to the situation of attending courses about child abuse and neglect, the average results do not statistically significantly differ; it was concluded that the average scores do not differ statistically from those of university students, but there was only a statistically significant difference in the subscale of child characteristics prone to neglect, abuse, and that the mean scores of Y university students are higher.

Discussion and Conclusion

As a result, according to the average score of the Scale for Identifying Symptoms and Risks of Child Abuse and Neglect, the level of awareness of child abuse and neglect of law students does not differ significantly according to their grade level, the university they attend, and taken courses on child neglect and abuse. It is considered that all professional groups that are likely to meet children within their expertise, even if they do not work directly with the child, should get courses in content of curriculum such as communication with the child, child abuse and neglect with adequate content. According to a study conducted with 15 participants (nurses, social workers, doctors, lawyers, child development specialists, psychological counselors) about the evaluation of services provided by professionals working in the field of child abuse and neglect, it was concluded that participants felt that the training of other professionals working in the field of child neglect and abuse was insufficient and that training in communication skills was most needed. In particular, it will be very effective in making valuable and correct decisions in the context of child neglect and abuse, addressing issues such as the effects, symptoms and risks on the child that professionals can cooperate within this process, ensuring children's well-being and protecting their rights. In this context, it is important that law students attend courses related to this content during their education. It is believed that this will be important in issues such as preventing trauma while questioning child, not feeling guilty about using the right patterns of communication with the child, making the right decisions by evaluating the symptoms and risks in the protection decisions regarding the child, and addressing decisions and practices that will ensure that the process is carried out in favor of the child.

ETİK BEYAN: "*Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 26.02.2021 tarih ve 1469876 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.